

centar za humanu politiku
center for humane politics

povjerenje građana bosne i hercegovine u vlast i izbore
(izvještaj o istraživanju)

septembar 2004. godine

Istraživanje problema povjerenja građana Bosne i Hercegovine u vlast i izbore obavljeno je avgusta i septembra 2004. godine na uzorku od 655 građana iz svih dijelova Bosne i Hercegovine. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da građani Bosne i Hercegovine imaju izuzetno malo povjerenje u vlast i malo povjerenje u izbore. Ovo istraživanje takođe pokazuje da postoje određene razlike povjerenja u vlast i izbore između građana s obzirom na pol, starosnu dob, obrazovanje, socijalni status, zaposlenost, stranačko angažovanje, mjesto stanovanja i entitetsku pripadnost. Očekuje se da će rezultati ovog istraživanja biti predmet stručnog, političkog i javnog interesa, jer obrađuju jedan nedovoljno istražen i u praksi potcijenjen politički i društveni problem u Bosni i Hercegovini.

Problem, cilj i metod istraživanja

Sve izraženija kriza povjerenja građana BiH u vlast i izbore na koju ukazuju brojne stručne analize, političke ocjene i određena ponašanja građana, nametnula je potrebu istraživanja problema: **«Koliko je povjerenje građana BiH u vlast i izbore?»**, kako bi se na naučan i stručan način utvrdio stvarni nivo povjerenja građana BiH u vlast i izbore. Ovaj problem posebno dobija na značaju kada se ima u vidu da se iz stanja duboke ekonomske, socijalne, političke i moralne krize bosanskohercegovačkog društva teško mogu pronaći putevi za oporavak i stabilizaciju bez odgovarajućeg nivoa povjerenja građana u vlast i izbore.

Cilj ovog istraživanja je da utvrdi koliko je sadašnje povjerenje građana BiH u vlast i izbore, kao i da li postoje razlike u povjerenju građana u vlast i izbore u odnosu na njihovu polnu, starosnu, obrazovnu, socijalnu, političku i teritorijalnu pripadnost. Rezultati ovog istraživanja trebali bi doprinijeti otklanjanju ili umanjenju sumnjičenja, relativiziranja ili potcjenjivanja ocjena o ozbiljnoj krizi povjerenja građana BiH u vlast i izbore. Takođe rezultati ovog istraživanja trebali bi pokrenuti ozbiljnu političku, stručnu i javnu akciju na vraćanju povjerenja građana BiH u vlast i izbore.

Kao metod za istraživanje problema povjerenja građana BiH u vlast i izbore korištena je anketa. Generalna hipoteza ovog istraživanja bila je da **građani BiH imaju malo povjerenje u vlast i izbore**. Kolateralne hipoteze u ovom istraživanju su da ne postoje značajnije razlike u povjerenju građana BiH u vlast i izbore s obzirom na njihovu polnu, starosnu, obrazovnu, socijalnu, političku i teritorijalnu pripadnost ili status. U ovom istraživanju zavisna varijabla je **povjerenje u vlast i izbore**, a

nezavisne varijable su entitetska pripadnost, pol, starosna dob, mjesto stanovanja, zaposlenost, obrazovanje, socijalni stalež i članstvo u političkoj stranci. Povjerenje u vlast i izbore je kvantitativna unipolarna varijabla. Teorijske mogućnosti variranja ove varijable su od nikakvog do potpunog povjerenja u vlast i izbore. Inteziteti variranja ove varijable su: izuzetno veliko, veliko, osrednje, malo i izuzetno malo. Sve nezavisne varijable su kvalitativne, a njihovi modaliteti variranja su Federacija BiH i Republika Srpska za entitete, muškarac i žena za pol, mlađa, srednja i starija generacija za starosnu dob, zaposlen i nezaposlen za radni odnos, bez osnovnog, osnovno, srednje, više i visoko obrazovanje za stručnu spremu, grad i selo za mjesto stanovanja, socijalno ugrožen, niži, srednji i viši za socijalni stalež i jeste ili nije član za pripadnost političkoj stranci.

Za ovo istraživanje bilo je potrebno uspostaviti mogući model sa jasno definisanim nivoima povjerenja građana u vlast i izbore, zbog toga što ovo pitanje nije na naučno relevantan način obrađeno u poznatoj teoriji. Izuzetno veliko povjerenje građana podrazumjeva da preko 80% građana ocjenjuje stanje u BiH kao dobro i izuzetno dobro, da preko 80% građana smatra da većina domaćih političara učestvuje u vlasti i na izborima zbog želje da realizuju svoj politički program u interesu većine građana, da preko 80% građana smatra da je lokalna vlast ispunila njihova očekivanja u potpunosti i više od očekivanja i da će preko 80% građana glasati na lokalnim izborima u oktobru 2004. godine. Veliko povjerenje građana podrazumjeva da od 60 do 80% građana ocjenjuje stanje u BiH kao dobro i izuzetno dobro, da od 60 do 80% građana smatra da većina domaćih političara učestvuje u vlasti i na izborima zbog želje da realizuju svoj politički program u interesu većine građana, da od 60 do 80% građana smatra da je lokalna vlast nije ispunila njihova očekivanja u potpunosti i više od očekivanja i da će od 65 do 80% građana glasati na lokalnim izborima u oktobru ove godine. Osrednje povjerenje građana podrazumjeva da od 40 do 60% građana ocjenjuje stanje u BiH kao dobro i izuzetno dobro ili da preko 60% građana ocjenjuje stanje u BiH kao osrednje, dobro i izuzetno dobro, da od 40 do 60% građana smatra da većina domaćih političara učestvuje u vlasti i na izborima zbog želje da realizuje svoj politički program u interesu većine građana, da od 40 do 60% građana smatra da je lokalna vlast ispunila njihova očekivanja u potpunosti i više od očekivanja ili da preko 60% građana smatra da je lokalna vlast ispunila njihova očekivanja djelimično, u potpunosti i više od očekivanja i da će od 50 do 65% građana glasati na lokalnim izborima u oktobru ove godine. Malo povjerenje građana podrazumjeva da od 20 do 40% građana ocjenjuje stanje u BiH kao dobro i izuzetno dobro ili da od 40 do 60% građana ocjenjuje stanje u BiH kao osrednje, dobro i izuzetno dobro, da od 20 do 40% građana smatra da većina domaćih političara učestvuje u vlasti i na izborima zbog želje da realizuju svoj politički program u interesu većine građana, da od 20 do 40% građana smatra da je lokalna vlast ispunila njihova očekivanja u potpunosti i više od očekivanja ili da od 40 do 60% građana smatra da je lokalna vlast ispunila njihova očekivanja djelimično, u potpuno sti i više od očekivanja i da će od 30 do 50% građana glasati na lokalnim izborima u oktobru ove godine. Izuzetno malo povjerenje građana podrazumjeva da manje od 20% građana ocjenjuje stanje u BiH kao dobro i izuzetno dobro ili da manje od 40% građana ocjenjuje stanje u BiH kao osrednje, dobro i izuzetno dobro, da manje od 20% građana smatra da većina domaćih

političara učestvuje u vlasti i na izborima zbog želje da realizuju svoj politički program u interesu većine građana, da manje od 20% građana smatra da je lokalna vlast ispunila njihova očekivanja u potpunosti i više od očekivanja ili da manje od 40% građana smatra da je lokalna vlast ispunila njihova očekivanja djelimično, u potpunosti i više od očekivanja i da će manje od 30% građana glasati na lokalnim izborima u oktobru ove godine.

Osnovni pojmovi u ovom istraživanju su povjerenje, vlast, izbori i građani. Pod povjerenjem u ovom istraživanju podrazumjeva se odnos građana prema vlasti i izborima koje se manifestuje koliko građani stvarno vjeruju da pojedinci i institucije vlasti u vršnju javnih poslova ostvaruju njihova očekivanja i interese, kao i koliko su izbori stvarno mogućnost da se izabere građanima odgovorna vlast. Pod vlašću se podrazumjeva politička struktura koja vrši javne poslove u institucijama zakonodavne, izvršne i sudske vlasti na državnom, entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou. Pod izborima se podrazumjeva izborni proces koji se organizuje sa ciljem da se izaberu predstavnici građana i naroda u zakonodavnim i izvršnim organima vlasti u opštinama, gradovima distriktu, kantonima, entitetima i BiH. Pod građanima se misli na sve punoljetne građane koji po državnom i entitetskim zakonima imaju biračko pravo.

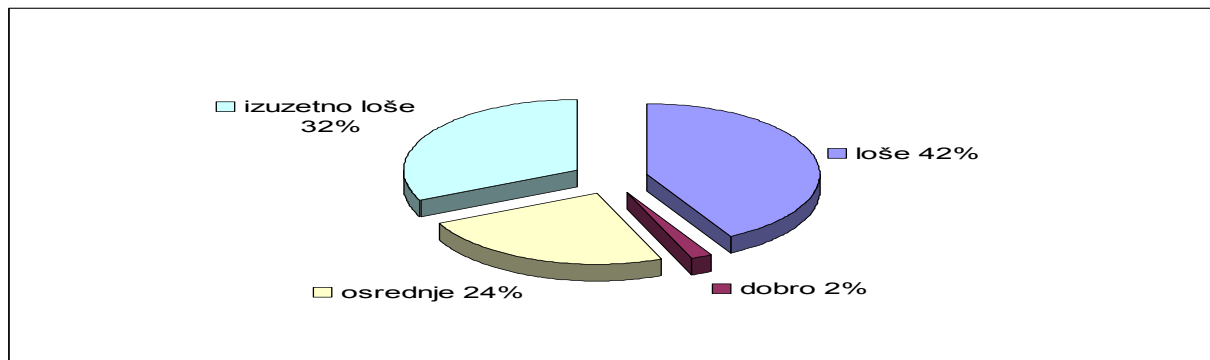
Za istraživanje problema povjerenja građana BiH u vlast i izbore relevantni su stavovi građana po određenim pitanjima koji su indikatori za ovo istraživanje. Zbog vremenskih, finansijskih i drugih ograničenja istraživanje je obavljeno putem telefonske ankete. Anketiranje putem telefona u odnosu na individualno anketiranje (face to face) ima poznate manjkavosti (oko 20% građana nema telefon pa je isključeno iz uzorka, teže je pridobiti građane da učestvuje u anketi i slično), što može imati određen uticaj na vrijednost dobijenih rezultata u ovom istraživanju. Ovo istraživanje je obavljeno na reprezentativnom uzorku od 655 građana sa biračkim pravom iz svih krajeva BiH, a anketiranje je izvršeno od 24. avgusta do 16. septembra 2004.godine. Sistematski slučajni uzorak formiran je na osnovu fiksnih telefonskih brojeva građana dobijenih od bosananskih operatera po pravilu da je uzet svaki hiljaditi broj iz baze podataka. U početku je bio planiran uzorak od 700 građana, a do manjeg odstupanja u planiranom uzorku došlo je zbog toga što određen broj građana nije pristao da bude anketiran. Građani su kao razloge da ne učestvuje u anketi navodili nedovoljnu informisanost ili prvi susret sa anketom, starost ili bolest i zauzetost nekim obavezama, a dio je arogantno odbio učestvovati u anketi bez odgovarajućeg obrazloženja.

Rezultati istraživanja

1. Ocjena stanja u BiH

Centralno pitanje u ovom istraživanju je kako građani ocjenjuju sadašnje ekonomsko, socijalno i političko stanje u BiH? Stav građana o stanju u BiH može biti dobar indikator, jer on na posredan način govori o onim koji u ime građana upravljaju

društvenim poslovima, njihovim rezultatima i poziciji, odnosno mogućnosti građana da utiču na stanje u društvu. Sadašnje stanje u BiH građani ocjenjuju na sledeći način:

Rezultati istraživanja pokazuju da 74% građana stanje u BiH ocjenjuje kao loše ili izuzetno loše, a 24% građana stanje ocjenjuje kao osrednje. Samo 2% građana stanje u BiH ocjenjuje kao dobro, dok ga niko ne ocjenjuje kao izuzetno dobro. Da je sadašnje stanje u BiH katastrofalno potvrđuju mnogi relevantni ekonomski, socijalni i drugi pokazatelji, ali doživljaj ovog stanja od strane građana sasvim sigurno ima najveću specifičnu težinu. Rezultati istraživanja takođe pokazuju da gotovo i ne postoji razlika u stavu o stanju u BiH između građana različite starosne dobi, pola, zaposlenosti i stranačke angažovanosti, da postoji sasvim mala razlika u stavu o stanju u BiH između građana po osnovu mjesta stanovanja i entitetske pripadnosti i da postoji nešto izraženija razlika u stavu o stanju u BiH između građana različitog obrazovanja i socijalnog statusa. Tako rezultati pokazuju da je broj građana koji ocjenjuju stanje u BiH kao loše i izuzetno loše za 7% veći u gradu nego na selu i za 5% veći u Republici Srpskoj nego u Federaciji BiH. Nešto veće razlike u ocjeni stanja u BiH postoje između građana po osnovu obrazovanja (stanje u BiH kao loše i izuzetno loše ocjenjuje 80% građana sa višim i visokim obrazovanjem, dok ovakvu ocjenu ima tek 60% građana bez osnovnog obrazovanja) i po osnovu socijalnog statusa (stanje u BiH kao loše i izuzetno loše ocjenjuje 81% socijalno ugroženih, 79% nižeg socijalnog staleža i 67% građana koji pripadaju srednjem socijalnom staleža).

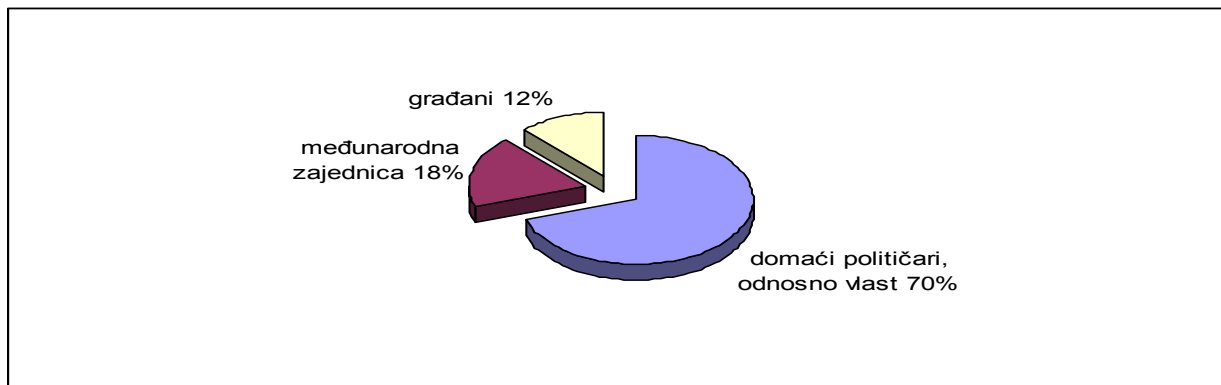
Kada građani ocjenjuju da li postoji razlika stanja u BiH sada i prije četiri godine, 48% građana smatra da je stanje u BiH 2000. i 2004. godine bilo isto ili slično, a 52% građana smatra da je stanje bilo nešto bolje ili gore. Zanimljivo je da je znatno više onih koji smatraju da je stanje u BiH 2000. godine bilo nešto bolje nego 2004. godine, navodi na zaključak da kod nas postoji određen trend pogoršanja stanja u poslednje četiri godine.

Rezultati istraživanja takođe pokazuju da postoje manje razlike u ocjenama da li postoji razlika stanja u BiH sada i prije četiri godine između građana s obzirom na pol, starosnu dob, obrazovanje, socijalni status, zaposlenost, stranačko angažovanje, mjesto stanovanja i entitetsku pripadnost. Tako rezultati pokazuju da je broj građana koji ocjenjuju da je 2000. godine stanje bilo nešto bolje nego 2004. godine veći za 2% kod nezaposlenih nego zaposlenih, za 3% kod gradskog nego kod seoskog

stanovništva, za 4% kod muškaraca nego kod žena, za 4% kod članova nego kod onih koji nisu članovi političkih stranaka, za 5% kod srednje nego kod mlađe i starije starosne dobi, za 5% u Republici Srpskoj nego u Federaciji BiH, za 10% kod osnovnog, višeg i visokog nego kod srednjeg obrazovanja i za 10% kod socijalno ugroženog i nižeg nego kod srednjeg i višeg socijalnog staleža.

2. Stav građana o političarima i vlasti u BiH

Pitanje koga građani smatraju najodgovornijeg za sadašnje stanje u BiH trebalo je da dovede u logičnu vezu stav građana o stanju u društvu sa njihovim stavom o odgovornosti za takvo stanje. Moguća odgovornost za stanje u BiH locirana je na tri osnovna subjekta: domaće političare ili vlast, međunarodnu zajednicu i građane. Građani imaju sledeći stav o tome ko je odgovoran za sadašnje stanje u BiH:

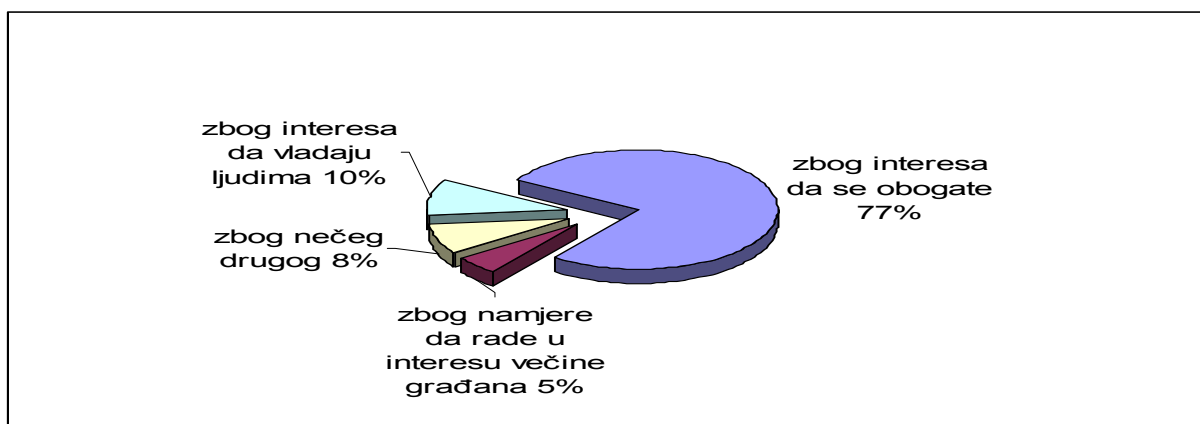

Rezultati istraživanja pokazuju da 70% građana smatra da su domaće političari ili vlast najodgovorniji za stanje u BiH. Ovi rezultati podrazumjevaju prvenstveno odgovornost institucija vlasti koje upravljaju najvažnijim društvenim poslovima, ali i odgovornost cjelokupne političke strukture u BiH za stanje u društvu. Kada se radi o odgovornosti drugih, onda 18% građana smatra međunarodnu zajednicu odgovornom za stanje u BiH, dok 12% građana smatra da su za ovakvo stanje odgovorni oni sami. Da li je samo 12% onih koji smatraju da su građani najodgovorniji za stanje u BiH problem manjka samokritičnosti ili je u pitanju objektivno stanje u kome su građani sve manje sposobni da utiču na promjene stanja u društvu?

Rezultati istraživanja takođe pokazuju da postoje manje razlike u stavovima o odgovornosti za stanje u BiH između građana s obzirom na pol, starosnu dob, obrazovanje, socijalni status, zaposlenost, stranačko angažovanje, mjesto stanovanja i entitetsku pripadnost. Tako rezultati pokazuju da kada se radi o stavu da su za stanje u BiH najodgovorniji domaće političari ili vlast, gotovo i ne postoji razlika između građana s obzirom na pol, starosnu dob i entitetsku pripadnost, ali je zato sa ovakvim stavom više za 3% nezaposlenih nego zaposlenih, za 4% onih koji nisu članovi političkih stranaka nego stranački angažovanih, za 10% socijalno ugroženih nego srednjeg i višeg socijalnog staleža i za 15% bez i sa osnovnim nego sa višim i visokim obrazovanjem. Kada se radi o stavu da je za stanje u BiH najodgovornija

međunarodna zajednica postoji manja razlika među građanima, jer ovakav stav ima više građana za 4% u Republici Srpskoj nego u Federaciji BiH, za 5% stranački angažovanih nego stranački neangažovanih, za 6% sa višim i visokim nego sa osnovnim obrazovanjem i za 7% starijih nego mlađih. Kada se radi o stavu da su za stanje u BiH najodgovorniji građani, ovakav stav ima više za 4% gradskog nego seoskog stanovništva, 4% zaposlenih nego nezaposlenih, 5% u Federaciji BiH nego u Republici Srpskoj, 7% sa višim i visokim nego sa osnovnim obrazovanjem i 10% srednjeg i višeg staleža nego socijalno ugroženih.

Za ovo istraživanje bitno je bilo i pitanje zbog čega većina političara u BiH učestvuje u vlasti i na izborima: da li zbog namjere da vlast vrše u interesu većine građana ili zbog nekog drugog interesa? Građani o ovom pitanju imaju sledeće stavove:

Rezultati istraživanja pokazuju da 77% građana smatra da većina političara u BiH učestvuje u vlasti i na izborima zbog interesa da se obogate, a samo 5% građana misli da većina političara radi za interese građana. Ovakvi rezultati istraživanja navode na zaključak da građani smatraju ili sumnjaju da je veći dio političke strukture u BiH korumpiran ili kriminalizovan.

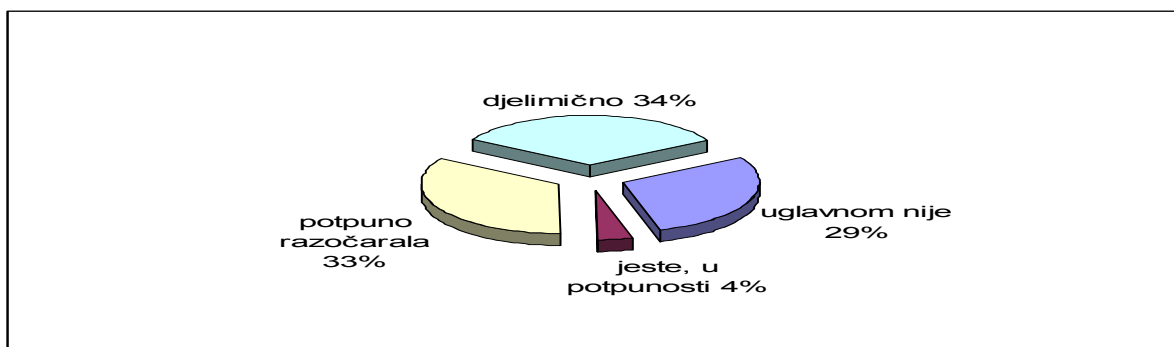
Rezultati istraživanja takođe pokazuju da ne postoje razlike u stavovima po ovom pitanju između gradskog i seoskog stanovništva, a da manje razlike u stavovima postoje između građana s obzirom na pol, starosnu dob, obrazovanje, socijalni status, zaposlenost, stranačko angažovanje i entitetsku pripadnost. Tako rezultati pokazuju da građana sa stavom da većina političara učestvuje u vlasti i na izborima zbog interesa da se obogate ima više za 3% kod stranački neangažovanih nego kod stranački angažovanih, za 4% u Republici Srpskoj nego u Federaciji BiH, za 7% sa osnovnim nego sa srednjim obrazovanjem, za 8% kod nižeg nego kod srednjeg staleža, za 9% kod muškaraca nego kod žena, za 11% kod zaposlenih nego kod nezaposlenih i za 17% kod starijih nego kod mlađih. Građana sa stavom da većina političara učestvuje u vlasti i na izborima zbog namjere da rade u interesu većine građana ima više za 2% u Federaciji BiH nego u Republici Srpskoj, za 3% kod srednjeg nego kod socijalno ugroženog staleža, za 4% kod nezaposlenih nego kod

zaposlenih, za 5% sa srednjim nego sa višim i visokim obrazovanjem, za 5% kod stranački angažovanih nego kod stranački neangažovanih i za 6% kod mlađih nego kod starijih.

Sledeće pitanje je bilo šta građani misle o tome šta je za njih i narode u BiH bolje: da li da vlast vrše domaći političari bez prisutstva ili uz prisustvo predstavnika međunarodne zajednice u BiH? Rezultati istraživanja pokazuju da se građani u vezi ove dileme dijele na dva približno jednaka dijela: 44% građana misli da bi za građane i narode u BiH bilo bolje da vlast vrše domaći političari bez prisutstva predstavnika međunarodne zajednice, a 46% građana misli da je još uvijek potrebno prisustvo predstavnika međunarodne zajednice u BiH. Kada se radi o dilemi da li predstavnici međunarodne zajednice u BiH trebaju imati manja, veća ili ista ovlaštenja, 14% građana smatra da predstavnici međunarodne zajednice u BiH trebaju imati manja ovlaštenja, 18% smatra da njena ovlaštenja trebaju biti veća i 14% da ovlaštenja trebaju biti ista kao sada. Rezultati istraživanja takođe pokazuju da kada se radi o stavu da domaći političari vrše vlast bez prisutstva predstavnika međunarodne zajednice postoje određene razlike između građana s obzirom na pol, starosnu dob, obrazovanje, zaposlenost, stranačko angažovanje, mjesto stanovanja i entitetsku pripadnost. Ovakav stav ima više za 4% stranački neangažovanih nego stranački angažovanih, za 5% nezaposlenih nego zaposlenih, za 6% žena nego muškaraca, za 7% starijih nego mlađih, za 8% seoskog nego gradskog stanovništva, za 11% iz Republike Srpske nego iz Federacije BiH i za oko 20% bez osnovnog nego sa višim i visokim obrazovanjem.

3. Stav građana o lokalnoj vlasti

Jedno od pitanja bilo je da li je lokalna vlast u protekle četiri godine ispunila očekivanja građana u BiH? Očekivanja građana od lokalnih vlasti zasnovana su na predizbornim obećanjima političara i njihovoj realizaciji, kao i na stvarnim potrebama i interesima građana koji se realizuju kroz vršenje vlasti na lokalnom nivou. Rezultati o ispunjenim očekivanjima građana su sledeći:

Rezultati istraživanja pokazuju da je lokalna vlast u protekle četiri godine ispunila u potpunosti očekivanja samo 4% građana, djelimično 34% građana, uglavnom nije 29% građana i potpuno razočarala 33% građana. Na osnovu ovih rezultata može se

konstatovati da lokalna vlast u prethodne četiri godine nije ispunila očekivanja za 62% građana.

Rezultati istraživanja takođe pokazuju da postoje određene razlike u stavovima po ovom pitanju između građana s obzirom na pol, starosnu dob, obrazovanje, socijalni status, zaposlenost, stranačko angažovanje, mjesto stanovanja i entitetsku pripadnost. Kada se posmatraju razlike po osnovu stava da lokalna vlast nije ispunila očekivanja između građana, tih razlika gotovo i nema po osnovu stranačkog angažovanja i entitetske pripadnosti, ali zato ovakav stav ima više za 3% seoskog nego gradskog stanovništva, za 4% stariji nego mlađi, za 6% žena nego muškaraca, za 7% nezaposlenih nego zaposlenih, za 11% sa osnovnim nego sa višim i visokim obrazovanjem i za 16% socijalno ugroženi nego srednji stalež.

Prema ovom istraživanju deset najčešćih i najznačajnijih primjedbi građana na rad organa lokalne vlasti u proteklom periodu su:

<i>učešće pojedinaca iz vlasti u kriminalu i korupciji</i>	38%
<i>nedovoljna podrška razvoju privatnog sektora i zapošljavanju</i>	30%
<i>loše informisanje građana o radu organa lokalne vlasti</i>	27%
<i>loše upravljanje budžetom</i>	19%
<i>nestručna i neefikasna lokalna administracija</i>	10%
<i>nedovoljna briga o socijalno ugroženim građanima</i>	8%
<i>loše stanje u oblasti komunalnih djelatnosti</i>	7%
<i>nedovoljna briga o problemima sela</i>	6%
<i>nepostojanje vizije i plana za rješavanje problema</i>	4%
<i>zapošljavanje po stranačkoj i rodbinskoj liniji</i>	1%

Prvih pet primjedbi građana imaju poseban značaj, jer ukazuju na ozbiljne probleme i defekte u funkcionisanju lokalne vlasti u BiH koji su uzrok nezadovoljstva, razočarenja i nepovjerenja građana u lokalnu vlast.

Prema ovom istraživanju očekivanja građana od nove lokalne vlasti nakon narednih oktobarskih izbora su:

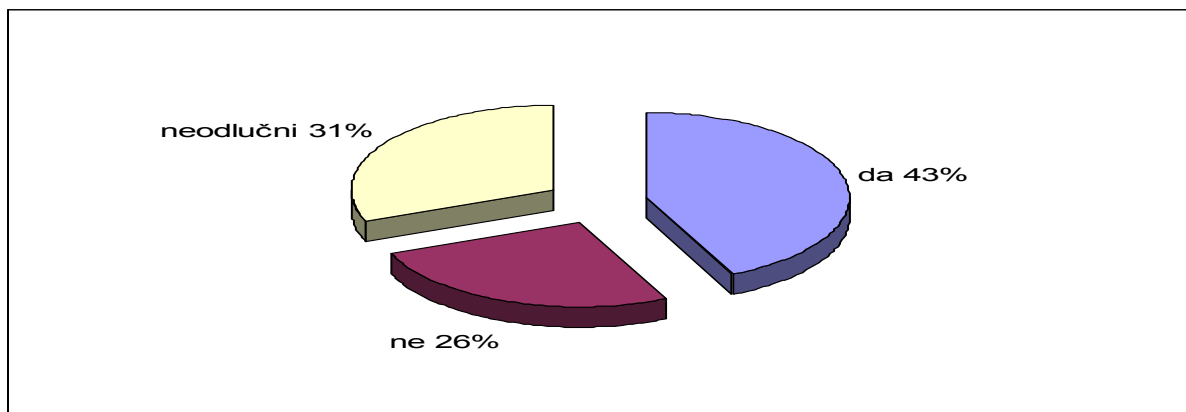
<i>nema nikakva očekivanja</i>	50%
<i>bolje rezultate i stanje iz lokalne nadležnosti</i>	23%
<i>veća podrška razvoju privatnog sektora i zapošljavanja</i>	16%
<i>odgovornije i moralnije osobe u organima lokalne vlasti</i>	4%
<i>veća sredstva za pomoć socijalno ugroženim građanima</i>	4%

Rezultati istraživanja pokazuju da je polovina građana pesimistična i ne očekuje promjenu stanja nakon oktobarskih izbora. Optimistično je 23% građana, jer očekuju i

vjeruju da će nova lokalna vlast postići bolje rezultate i poboljšati stanje u oblastima iz lokalne nadležnosti. Ovi rezultati takođe pokazuju da je rješavanje problema nezaposlenosti primarni interes značajnog broja građana.

4. Stav građana o izborima

Kada se radi o stavu i povjerenju u izbore onda je logično pitanje da li će građani glasati na lokalnim izborima u oktobru 2004. godine? Na osnovu odgovora na ovo pitanje moguće je utvrditi koliko su građani u BiH nekoliko sedmica prije izbora odlučni da koriste svoje pravo da biraju i tako neposredno utiču na formiranje novih organa lokalne vlasti i politike koja će biti vođena u naredne četiri godine. Rezultati odgovora građana na ovo pitanje su:

Rezultati istraživanja pokazuju da bi nekoliko sedmica prije održavanja lokalnih izbora u BiH sigurno glasalo 43% građana, 26% građana ne bi glasalo i da je 31% građana još uvijek neodlučno u vezi glasanja. Zanimljivo je da manje od polovine građana koji su se izjasnili da će glasati na lokalnim izborima već sada znaju za koga će glasati (19% od ukupnog broja građana), što predstavlja stabilno i sigurno biračko tijelo postojećih političkih stranaka u BiH.

Rezultati istraživanja takođe pokazuju da postoje nešto uočljivije razlike u pogledu izlaska građana na oktobarske lokalne izbore građana s obzirom na pol, starosnu dob, obrazovanje, socijalni status, zaposlenost, stranačko angažovanje, mjesto stanovanja i entitetsku pripadnost. Tako rezultati pokazuju da će na ove izbore izaći više za 5% seoskog nego gradskog stanovništva, za 7% srednjeg nego nižeg socijalnog staleža, za 9% iz Republike Srpske nego iz Federacije BiH, za 10% zaposlenih nego nezaposlenih, za 11% više muškaraca nego žena, za 18% sa višim i visokim nego sa osnovnim obrazovanjem i za 30% stranački angažovanih nego stranački neangažovanih.

Prema rezultatima ovog istraživanja građani koji su glasali na lokalnim izborima 2000. godine opredeljivali su se za liste i kandidate na osnovu:

<i>povjerenje i poznavanje kandidata</i>	32%
<i>povjerenje u političku stranku</i>	27%
<i>Nešto drugo (izvršavanje građanske obaveze i slično)</i>	21%
<i>ponuđeni izborni program</i>	9%
<i>nezadovoljstvo vladajućom strankom</i>	9%
<i>nagovor drugih</i>	2%

Ovi rezultati pokazuju da oko 60% građana na izborima glasa na osnovu povjerenja u kandidate i političke stranke, da je poznavanje i povjerenje u kandidata najvažniji faktor prilikom opredjeljivanja građana kod glasanja na lokalnim izborima, da izborni programi i loši rezultati vlasti još uvijek nisu bitan faktor za opredjeljivanje građana prilikom glasanja i da je broj onih koji su glasali na osnovu nagovora drugih sigurno veći od 2% (razlog zbog čega se ovako malo građana izjasnilo je u tome što mnogi ne žele priznati ovu kod nas još uvijek prisutnu činjenicu).

Građani koji nisu glasali na lokalnim izborima 2000. godine, kao razlog zbog čega nisu glasali navode:

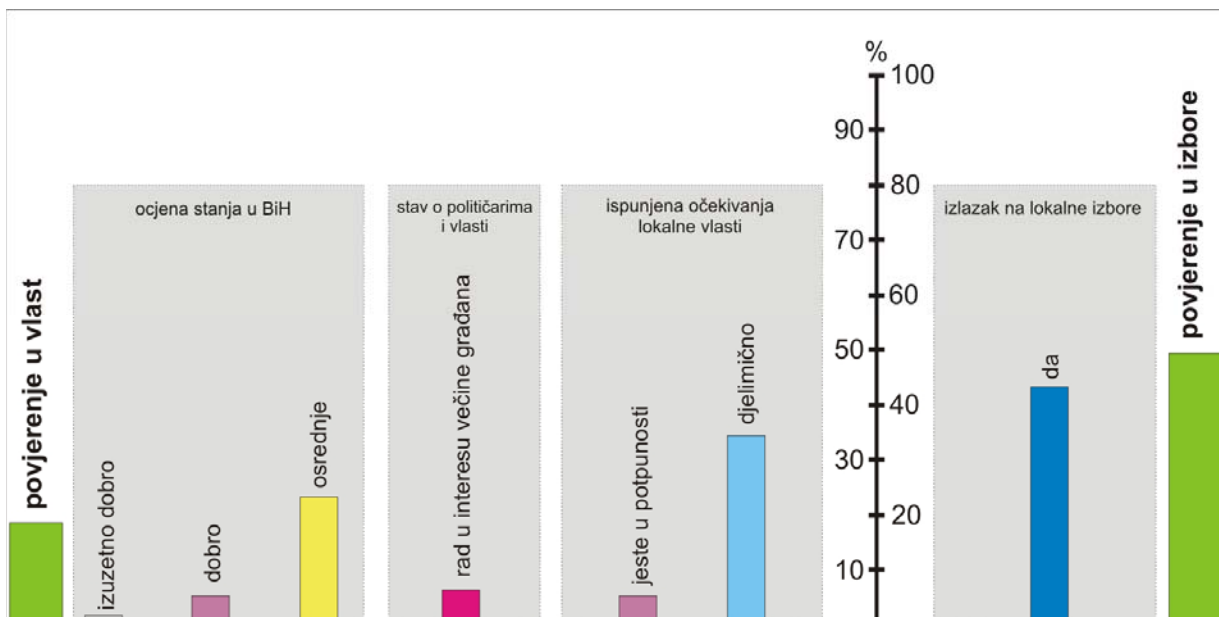
<i>razočarenje u političare</i>	33%
<i>ostali razlozi (neregistrovani i slično)</i>	26%
<i>ne vjeruju da se izborima nešto može promjeniti</i>	22%
<i>misle da su svi slični koji učestvuju na izborima</i>	19%

U ovom istraživanju takođe nas je zanimalo koju su izbori za građane značajniji. Rezultati pokazuju da 72% građana smatra da lokalni i opšti izbori imaju isti značaj, 15% građana smatra da su značajniji opšti i za 13% građana značajniji su lokalni izbori.

Zaključak

Rezultati ovog istraživanja potvrđuju tačnost generalne hipoteze da građani BiH imaju izuzetno malo povjerenje u vlast i malo povjerenje u izbore.

Rezultate istraživanja o povjerenju građana BiH u vlast i izbore moguće je grafički prikazati na sledeći način:

Rezultati istraživanja pokazuju da izuzetno mali broj građana ima pozitivan stav ili ocjenu o bitnim indikatorima za utvrđivanje nivoa povjerenja građana u vlast i izbore: samo 2% građana ocjenjuje stanje u BiH kao dobro, samo 5% građana misli da većina političara učestvuju u vlasti i na izborima zbog namjere da rade u interesu većine građana i samo 4% građana smatra da je lokalna vlast u prethodnom četvorogodišnjem periodu u potpunosti ispunila njihova očekivanja. Rezultati ovog istraživanja pokazuju dominaciju negativnih stavova ili ocjena o spomenutim indikatorima: 74% građana ocjenjuje stanje u BiH kao loše ili izuzetno loše, 77% građana smatra da većina političara u BiH učestvuje u vlasti i na izborima zbog interesa da se obogate i 62 % građana smatra da lokalna vlast u prethodnom četvorogodišnjem periodu uglavnom nije ispunila očekivanja ili ih je potpuno razočarala.

Izuzetno malo povjerenje građana BiH u vlast posljedica je kontinuirane ekonomske, socijalne, političke i moralne destrukcije društva u proteklih trinaest, četrnaest godina. Kreatori i nosioci ove destrukcije su političke strukture koje su upravljale zemljom u proteklom periodu, čiji su rezultati ratna razaranja, progoni i ubistva, drastičan pad privrednih aktivnosti, velika nezaposlenost, ogroman spoljnotrgovinski deficit, loše upravljanje privrednim resursima koji su često sistematski uništavani i pljačkani, visok nivo kriminalizacije vlasti i društva, uništeni socijalni resursi, drastično siromašenje stanovništva, moralni sunovrat i besperspektivnost. Građani su svjesni da su institucije vlasti u ovoj zemlji samo dio nedgovorne, korumpirane i kriminalizovane političke strukture i da su pojedinci koji budu izabrani na izborima u organe vlasti pod snažnim uticajem i kontrolom stranačkih elita, ekonomski moćnih pojedinaca i grupa koje se bave organizovanim kriminalom. Građani su takođe svjesni činjenice da je njihov ili javni interes zapostavljen i nezaštićen, da je već odavno u sukobu sa nezajažljivim i nekontrolisanim privatnim interesima političara i da u institucijama vlasti privatni

interes ima dominaciju nad javnim interesom. Zbog toga je izuzetno malo povjerenje u vlast logična i očekivana reakcija građana na političku strukturu koja ih je odvela u nepotreban i krvav rat, ostavila bez posla i mogućnosti zaposlenja, osiromašila, uništila sistem zdravstvene, penzijske i socijalne zaštite, ukinula mogućnost odlaska u druge zemlje, opljačkala i ostavila bez vidljive perspektive.

Rezultati istraživanja pokazuju da je povjerenje građana u izbore nešto veće nego u vlast i na granici koja ugrožava samu regularnost izbora. Nešto veće povjerenje građana u izbore nego u vlast treba dovesti u vezi sa činjenicom da još uvijek značajan broj građana u BiH učestvuje na izborima kao nacionalno homogenizirano, ostrašćeno, izmanipulisano i potkupljeno biračko tijelo. Građani su svjesni činjenice da je učešće na izborima jednom u dvije ili četiri godine njihova jedina ozbiljna politička aktivnost kada imaju mogućnost da izaberu svoje predstavnike u organe vlasti, kao i da mogu birati između onih koji po svaku cijenu žele sačuvati vlast kao da se radi o njihovom privatnom posjedu i ostalih koji su slični, neorganizovani i neubjedljivi.

Zato je osnovni problem izbora i vlasti u ovom trenutku nepostojanje odgovarajuće političke alternative koja bi na izborima mogla mobilisati i pridobiti značajan dio biračkog tijela koje apstinira od učešća na izborima i koja bi odgovornim vršenjem vlasti započela dugotrajan proces vraćanja povjerenja građana u vlast i izbore. Vraćanje povjerenja građana BiH u vlast i izbore biće očigledno dug proces koga tek treba za početi. Za vraćanje povjerenja građana u vlast i izbore bitne su promjene sadašnje političke strukture i pojava političara kojima građani mogu vjerovati na izborima i u toku vršenja vlasti. Radikalnije promjene ponašanja koje bi bile izazvane procesima unutar političke strukture i koje bi obezbjedile ubrzanije vraćanje povjerenja građana u vlast i izbore nije realno očekivati u sadašnjim političkim i društvenim okolnostima. Neophodne promjene političke strukture uticajem sa strane mogu izazvati prije svega institucije međunarodne zajednice u BiH, kao i reformisane i depolitizovane institucije, nezavisni i profesionalni informativni mediji, razvijeniji i uticajniji nevladin sektor i vjerske institucije. Institucije međunarodne zajednice u BiH sa svojim mandatom i ovlaštenjima imaju najveći potencijal i realne mogućnosti da utiču na promjenu političke strukture. Institucije međunarodne zajednice odlučujuće utiču na kreiranje i sprovođenje aktuelnih institucionalnih reformi u BiH, ali ovaj proces još ne daje značajnije efekte zbog sporosti i održavanja kompromitovane i kriminalizovane političke strukture. Reformisane, depolitizovane i efikasne domaće institucije, gdje se prije svega misli na tužilaštvo, sudove, policiju i druge kontrolne organe, mogu dati izuzetan doprinos demontiranju kriminala i korupcije iz vlasti uz dvostruki efekat: relativno brzo vraćanje povjerenja građana u ove institucije kao značajan dio vlasti i efikasnija kontrola preostalog dijela vlasti i političke strukture koji bi bili spriječeni i destimulirani da se masovnije bave zloupotrebama i vršenjem vlasti za ličnu korist, a što bi u krajnjem povratilo dio izgubljenog povjerenja građana u vlast i izbore. Dok se ovo ne desi građani BiH će svoju vlast doživljavati kao teškog bolesnika kome su šanse za ozdravljenje male, a izbore kao manifestaciju solidarnosti i sažaljenja kada bolesniku treba dati infuziju da bi se održao u životu.

Na osnovu rezultata ovog istraživanja moguće je indetifikovati nekoliko oblasti u kojima lokalna vlast (a vjerovatno i vlast uopšte) ima najveći deficit povjerenja: kriminal i korupcija u vlasti, podrška razvoju privatnog sektora i zapošljavanja, informisanje o radu organa vlasti, upravljanje budžetom i lokalna administracija. Povjerenje građana u vlast moglo bi biti poboljšano ukoliko bi vladajuća politička struktura bila spremna ili prisiljena da mijenja ponašanje i stanje u oblastima sa deficitom povjerenja građana.

Za sada je u BiH na sceni diktatura političkih i nacionalnih elita potpomognuta od predstavnika međunarodne zajednice, koje održavaju svoju vlast uz pomoć sumnjivo stečene ekonomske moći, kontrole institucija, resursa i javnih finansija, manipulacije nacionalnim osjećanjima i neorganizovane, razdrobljene i dijelom korumpirane opozicije. U ovakvim uslovima sasvim je prirodna građanska reakcija kroz nepovjerenje u vlast i izbore, jer ta vlast nije njihova, niti su izbori stvarna mogućnost da se uspostavi nova demokratska i građanima odgovorna vlast.

(Autor istraživanja: Momir Dejanović)

Of confidens of citizens of Bosnia and Herzegovina in authorities and elections

Summary

Research of the problem of confidence of citizens of Bosnia and Herzegovina in authorities and elections has been published in August and September 2004. statistics based on 655 citizens from all parts of Bosnia and Herzegovina. Results of this research shows that citizens of Bosnia and Herzegovina have exceptionally low trust in authorities and low trust in elections. This research also shows that there are certain differences between trust in authorities and in elections among citizens regarding gender, age, education, social status, employment, membership to parties place of residence and entity. It is expected that results of this research will be a subject of expert, political and public interest, because it covers one insufficiently researched and in practice underestimated political and social problem in Bosnia and Herzegovina.